

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ג' מנחם אב תשע"ג

פרשה:
פרשת ואתחנן

כותרת:
מהו הסוד לאריכות הימים?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת ואתחנן

מהו הסוד לאריכות הימים?

פרופסורים מארה"ב ומישראל ערכו סקר שבמהלכו הם ראינו 500 יהודים אשכנזים בין הגילים 95-107 בנסיון לגלות את סוד אריכות הימים שלהם. המחקר שלהם הוכיח כי אנשים שמוציאים את כל המרירות החוצה – חיים יותר. במילים פשוטות: אנשים שמתלוננים לעתים קרובות יותר חיים יותר, כי המרירות לא נשארת בפנים ולא מכרסמת בתוכם אלא מתפוגגת לה. ייתכן מאד שכל מי שנמצא בסביבתם חי פחות, על כך עדיין לא עשו מחקר, אבל לכל הפחות למתלוננים זה עוזר...

כך או כך, כל החוקרים הגיעו למסקנה ברורה שתוחלת החיים של יהודים אשכנזים ארוכה יותר מהממוצע הרגיל. בכלל בישראל גיל הממוצע שבו אנשים חיים הוא גבוה יותר מזה של ארצות הברית. בארה"ב מדובר בגיל 78 ואילו בישראל הגיל הממוצע הוא שמונים.

הגמרא במסכת ברכות (ח, א) מספרת על רבי יוחנן – המחבר של תלמוד ירושלמי – שחי בארץ ישראל והאריך ימים. פעם באו אליו וסיפרו לו חדשות "איכא סבי בבבל", כלומר, ישנם אנשים שמאריכים ימים בבבל. "תמה ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב אבל בחוץ לארץ לא". הוא תמה, כיצד ייתכן שיהודים בגולה יאריכו ימים, הלא התורה הבטיחה אריכות ימים למי שגר בארץ ישראל דווקא.

בפרשה השניה של שמע – שאותה נקרא בשבוע הבא – כתוב שכל מי שיקיים את המצוות "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי" הקב"ה מבטיח לו "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם" (דברים יא, כא). הבטחה כזאת אנחנו מוצאים גם בפרשתנו בה אנו קוראים את עשרת הדברות; בדברה החמישית כתוב "כבד את אביך ואת אמך... למען יאריכון ימך... על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך" (דברים ה, טז). שוב התורה מבטיחה אריכות ימים דווקא ליהודי שיושב על האדמה המובטחת. ובכלל, כמעט תמיד כשהתורה מבטיחה אריכות ימים היא כורכת זאת עם "על האדמה" – כלומר, שהברכה תחול דווקא על אדמת ארץ ישראל.

ואם-כן, תמה רבי יוחנן, כיצד ייתכן שישנם יהודים שחיים בבבל וזוכים לאריכות ימים?

השיבו לו, שאותם יהודים קשישים בבבל "מקדמי ומחשכי לבי כנישתא", משכימים ומעריבים לבית הכנסת בוקר וערב. או אז נחה דעתו של רבי יוחנן ואמר "היינו דאהני להו", משום כך הם מאריכים ימים.

נשאלת אם-כן השאלה, מה בדיוק בתשובה הזאת הניח את דעתו של רבי יוחנן? וכי בגלל שהם מופיעים בבית הכנסת פעמיים ביום הם זוכים לאריכות ימים? לכאורה לא מצינו בתורה הבטחה לאריכות ימים לכל מי שמבקר בבית הכנסת.

את הברכה של אריכות ימים אנו מוצאים בתורה כהבטחה כללית שאם נשמור את המצוות נאריך ימים "על האדמה", ובנוסף לכך, אנו מוצאים את ההבטחה הזאת של אריכות ימים בקשר לכמה מצוות פרטיות. את המצוה הראשונה הזכרנו קודם: כיבוד אב ואם. ההבטחה הזאת מוזכרת פעמיים, בפרשתנו בעשרת הדברות וכן קודם לכן בחומש שמות כשהתורה אומרת לראשונה את עשרת הדברות, גם שם נאמר "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" (שמות כא, יב).

אולם ישנה מצוה נוספת שהתורה מבטיחה עליה חיים ארוכים, ושם אנחנו לא מוצאים את התנאי שזה יהיה דווקא בארץ ישראל ("על האדמה") – זוהי המצוה של שילוח הקן. התורה מדברת על מקרה של אדם שמצא בדרכו קן עם אפרוחים, והאם רובצת על אפרוחיה או על הביצים, והוא רוצה לקחת את הגוזלים או את הביצים לעצמו, אומרת התורה "שלח תשלח את האם והבנים תקח לך", ועל זה התורה מבטיחה "והארכת ימים" (דברים כב, ז).

ישנה מצוה נוספת שעליה התורה מבטיחה אריכות ימים. בפרשת כי תצא נאמר שאסור לאדם להחזיק בביתו משקולות לא מדוייקות אלא עליו להשתמש אך ורק במשקולות אמיתיות ומדוייקות, "אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריך ימך" (דברים כה, טו). כלומר, אם תהיה ישר בעסקים התורה מבטיחה לך אריכות ימים.

אבל בשום מקום לא מצאנו הבטחה וברכה של אריכות ימים למי שבא לבית הכנסת. הנביא יחזקאל מבטיח בשם ה' "ואהיה להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם" (יא, טז), שגם בחוץ לארץ יהיה משהו בדוגמת בית המקדש שהיה בירושלים, ועל זה אומרת הגמרא במסכת מגילה (ח, א) "אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל". כלומר, שבתי כנסיות שבחוץ לארץ הם בתי מקדש מעט (והגמרא מוסיפה ואומרת ש"עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל") (ראה שיחת "בית רבינו שבבבל" התוועדויות תשנ"ב כרך א עמ' 416).

מה הפירוש בזה? מהי המעלה האמיתית של בית המקדש ושל ארץ ישראל? מה המיוחד בהם עד שאנחנו מתפללים שלוש פעמים ביום "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים"? לא רק מצדה וקיסריה הם מקומות מיוחדים בארץ ישראל (למרות שכולם מסכימים שהם מקומות מאד

מענינים לתיירים), אבל הייחודיות שיש לארץ ישראל שהיא נקראת בשם "ארץ הקודש" כי שם מרגישים יותר את הקב"ה.

בארץ ישראל מרגישים בצורה מוחשית יותר את ההשגחה הפרטית שמכוונת אותנו. כל אחד שגר בישראל יודע שההצלחה שלנו בישראל אינה אלא "מעשה ניסים". משנת 1948 ועד עצם היום הזה חווים שם נס אחרי נס, כל מלחמה היא נס גלוי, וכל יום שלא פורצת שם מלחמה – הוא נס. יהודי שמתגורר בארץ ישראל מודע יותר להשגחה העליונה ולהקב"ה.

היכן ניתן להרגיש בגולה את הקב"ה? בבית הכנסת. כאשר יהודים מתאספים ביחד להתפלל בציבור הם מרגישים שם את השראת השכינה, זוהי "ארץ ישראל" שבחוץ לארץ. כל בית כנסת הוא כמו "שגרירות" של ארץ הקודש ובתוכו חלים החוקים והכללים הנהוגים בקדושת ארץ ישראל.

ולכן כאשר אמרו לרבי יוחנן שהיהודים שמאריכים ימים הם אלו שהולכים לבית הכנסת בכל יום – נחה דעתו, משום שזה לא מהווה סתירה להבטחת התורה "על האדמה", שכן ביקור בבית הכנסת הוא כמו ביקור על אדמת ארץ ישראל.

אני סבור שאותם יהודים אשכנזים שמאריכים ימים זה לאו דווקא בגלל שהם "קוועצ'רס" גדולים שמתלוננים כל הזמן, אולי זה בגלל שהם ביקרו הרבה בבית הכנסת. מה שבטוח שביקור בבית הכנסת בוודאי לא מזיק לאריכות ימים...

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד